

ACȚIUNI REVOLUȚIONARE LA DUNĂREA DE JOS LA SFÎRȘITUL ANULUI 1918 ȘI ÎNCEPUTUL ANULUI 1919

Nicolae PETRESCU

Înfăptuirea statului național unitar român, încununare a luptei dusă de veacuri de poporul nostru a determinat importante realizări în viața economică, socială și politică a țării. În cadrul puternicelor prefaceri din întreaga lume la sfârșitul primului război mondial, după cum se apreciază în „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism“, „au loc și în țara noastră schimbări profunde în dezvoltarea economică și socială, se naște o vie efervescentă politică, în centrul căreia un rol tot mai important joacă clasa muncitoare, clasa cea mai avansată a societății“¹. „Adâncirea contradicțiilor social-economice ale regimului burghezo-moșieresc, cauzată de distrugerile războiului, de dezorganizarea activității economice și înrăutățirea situației materiale a maselor largi populare — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român — determină în anii 1918—1920 o creștere impetuoasă a avântului și combativității revoluționare a maselor muncitoare“².

Perioada anilor 1918—1921 din istoria contemporană a României prin multitudinea problemelor majore a fost abordată tot mai frecvent în istoriografia ultimelor decenii. Multe din aceste lucrări și studii conțin referiri prețioase în legătură cu activitatea revoluționară ce s-a desfășurat la Dunărea de Jos, iar unele îi sînt consacrate direct³.

În valorosul patrimoniu al Muzeului de Istorie al Republicii Socialiste România, printre documentele achiziționate se află și un lot axat pe aspecte economice, sociale și politice din această perioadă și zonă. Documentele respective prezintă o importanță sporită, deoarece sînt legate de activitatea nemijlocită a lui George Mîrzescu. Ministru de interne între 29 noiembrie 1918 — 27 septembrie 1919, perioadă de puternice frământări revoluționare. G. G. Mîrzescu a fost desemnat în această funcție, fiind considerat după cum consemna Nicolae Iorga un cadru de „extraordinară maturizare politică“, „cel mai . . . plin de autoritate dintre leberalii tineri“⁴.

Efervescenta revoluționară care a cuprins masele populare de la Dunărea de Jos a avut multiple cauze de ordin economic, social și politic, mergînd de la sărăcia și mizeria în care se zbăteau oamenii muncii, pînă la neîncrederea în partidele mai vechi sau noi ale burgheziei, cărora organizațiile locale ale Partidului Socialist le opuneau ideile avansate pentru profunde transformări democratice. Flagelul ce l-a constituit primul război mondial pentru întreaga țară a lăsat urme adînci și în această zonă. Distrugerile

provocată de război, jaful sistematic al cotropitorilor, ruperea populației de activitatea productivă ca urmare a încorporărilor, refugierilor și transferării unor întreprinderi din Galați și Brăila, au adus această regiune într-o situație gravă, prezentată în paginile ziarelor prin numeroase relatări cu titluri sumbre. Repercusiuni serioase a cunoscut și agricultura, criza începută înainte de război agravându-se tot mai mult, pagubelor pricinuite de operațiile militare adăugându-li-se secetele neîntrerupte și din ce în ce mai puternice, lipsa de semințe, de inventar agricol, de vite, gospodăriile neavând nici animalele necesare la arături. Situația grea din agricultură, corelată cu deficiențele din celelalte sectoare ale economiei s-a manifestat într-o formă acută asupra maselor populare, ca urmare a crizei de aprovizionare cu alimente și mărfuri.

Mizeria și sărăcia au cunoscut o continuă exacerbare, foametea proliferând în proporții și pe suprafețe endemice, de la Tulcea pînă dincolo de hotarele județului Brăila. Brigada de siguranță din Tulcea raporta zilnic prefectului despre decesele cauzate de foame în diferite localități, precum și soluțiile de precaritate extremă la care recurgeau oamenii în procurarea hranei⁶. În petiția adresată de locuitorii comunei Islaz către președintele Adunării Deputaților era arătată starea de plîns în care a fost adus satul de către război, majoritatea locuitorilor neavînd unde să se adăpostească, aproape toate casele fiind dărmate de inamic. În principalele orașe situația era la fel de îngrijorătoare, Liga Consumatorilor arătînd, deja în august, după strîngerea recoltei că „scumpețea nemaiîntîlnită a tuturor mărfurilor a făcut viața de nesuportat”⁶.

„Populația săracă, se scria în Sfatul Muncii, organul mișcării sindicale din Brăila și Galați în ianuarie 1919 — este foarte înverșunată de cînd speculația foamei a ridicat la 3 lei kg de mălai”⁷ în timp ce — consemna aceeași publicație „Personalul șlepurilor și elevatoarelor din serviciul statului n-a primit salariul pe trei luni”⁸. Nemulțumirea generală din rîndul maselor populare a alarmat cercurile conducătoare ale burgheziei avertizate de oficialitățile locale că numeroasele turburări „pot degenera în mișcări periculoase”⁹. Revelatoare pentru această situație este telegrama adresată de ministrul de Interne G. G. Mîrzescu prefectului din județul Rîmnicul Sărat la sfîrșitul anului 1918 prin care îl ordonă: „Executați imediat autorizațiile date pentru cerealele destinate județului Brăila atît pentru hrană, cît și pentru sămînță! Ordinea publică este amenințată în Brăila din cauza dificultăților ce le creați”¹⁰.

Cu toate măsurile încercate de guvern situația economică a maselor populare de la Dunărea de Jos nu s-a îmbunătățit. Trimiterea de făină către Brăila și Galați, desființarea taxelor ce se percepeau pentru trecerea vitelor de pe un țărm pe altul al Dunării sau asigurarea transportului refugiaților prin măsurile luate în decembrie nu și-au atins scopul¹¹. Aprovizionarea a rămas extrem de precară prin rații cu mult sub cota din alte zone și la prețuri exagerate.

Situația era recunoscută și de G. G. Mîrzescu în telegrama de răspuns către prefectul județului Tulcea la 28 martie 1919, în care se arăta că emigrația locuitorilor din cauza lipsei de hrană este o dovadă de legitimă îngrijorare față de care guvernul a hotărît noi măsuri¹². Acestea aveau să fie ori promisiuni vagi sau simple paleative, deoarece un deputat localnic în interpelarea ce o făcea în Adunarea Deputaților în februarie 1920, sublinia condițiile dramatice: „nevoile și privațiunile au urcat mortalitatea printre oamenii în vîrstă și mai ales printre copii la proporții înspăimîntătoare”¹³.

Pe fondul general al nemulțumirilor provocate de situația grea a maselor populare, pe fluxul intensificării acțiunilor revoluționare din întreaga țară, atît la Brăila cît și la Galați, vechi centre ale mișcării muncitorești se constată frecvente și puternice acțiuni circumscrise necesităților de organizare și educare politică a oamenilor muncii, transformări Partidului Socialist în Partid Comunist.

Secțiunile de partid din Galați și Brăila au fost reorganizate pînă la sfîrșitul lunii noiembrie 1918¹⁴. Din prima jumătate a anului următor au fost înființate noi secțiuni la Dunărea de Jos de la Călărași pînă în unele localități îndepărtate din județul Tulcea¹⁵.

Dînd glas solidarității militante, conducerea secțiunii Partidului Socialist și a comisiei locale a sindicatelor din Brăila a adresat un memoriu împotriva reprimării demonstrației muncitorilor din București de la 13 Decembrie 1918, cerînd eliberarea tuturor arestațiilor, pedepsirea celor vinovați, ridicarea stării de asediu și cenzurii¹⁶.

Consecventă acestei atitudini conducerea organizațiilor revoluționare din Brăila și Galați a protestat de repetate ori contra refuzului autorităților de a satisface cererile din memoriul din 15 decembrie 1918.

La începutul anului 1919, cînd în cadrul Partidului Socialist s-a pus problema transformării sale în Partid Comunist, secțiunea Brăila și aceea din Galați au manifestat multă receptivitate pentru noua orientare. Circulara din ianuarie 1919 a ministrului de interne G. G. Mîrzescu trimisă autorităților din subordine semna la: „în rîndurile muncitorilor și ale socialiștilor se găsesc două curente bine distincte: curentul minimalist, care are în același timp un caracter de ordine . . . și curentul maximalist, care are un caracter intransigent, revoluționar . . .”¹⁸. Ca și la București, și în alte centre muncitorești la Brăila și la Galați organizațiile locale s-au declarat împotriva concepției reformiste a „socialismului evoluționist” ce prevedea respectarea cu strictețe a legalității burgheze și a cerut aderarea la „Declarația de principii” din decembrie 1919¹⁹. De altfel, în februarie 1919 secțiunile Brăila și Galați au rupt legătura cu conducerea din București proclamîndu-se organizații ale viitorului partid socialist comunist²⁰, iar la 17 martie organizația din Brăila, într-o declarație, făcea apel la toți membrii de partid din țară, să adopte fără nici o rezervă principiile socialist-comuniste revoluționare²¹.

Paralel cu procesul de clarificare ideologică a avut loc o intensă activitate de extindere și consolidare organizatorică. Propaganda revoluționară — se constată în circulara sus menționată — „stînjinită prin măsurile luate după evenimentele petrecute la București la 13 decembrie încearcă a-și relua firul, de astă dată însă mai precizat și mai organizat, pe o rază mai mare de acțiune”²².

Acordînd o însemnătate sporită organizării sindicale secțiunea Partidului Socialist și comisia locală a sindicatelor au contribuit la constituirea unor noi sindicate sau la reorganizarea celor vechi. Printre sindicatele create la începutul anului s-au numărat Sindicatul lucrătorilor în fier și metal și Sindicatul lucrătorilor brutari²³. Totodată s-au pus bazele sindicatului muncitorilor din port²⁴. Spre sfîrșitul anului 1918 se puseseră bazele unor noi sindicate nu numai la Galați și Brăila, dar și la Călărași²⁵.

Succesele obținute de mișcarea muncitorească din Brăila au avut o puternică înrîurire asupra aceleia de la Galați, atît în domeniul organizării sindicale și revoluționare, cît și în al activităților culturale și de cooperare. Importanța colaborării dintre cele două secțiuni ale Partidului Socialist și comisiei locale sindicale era subliniată la o întrunire de la Galați din 17 februarie 1919 de către secretarul organizației locale care accentua necesitatea formării unui bloc puternic, pentru a impune hotărîrile în direcția dezrobirii economice și politice, încălcate de o mînă de paraziți sociali”²⁶. În același sens pleda și „Sfatul Muncii”, organul mișcării socialiste din Brăila și Galați în articolul „Front unic”²⁷.

Un rol important în educarea politică a maselor și recrutarea de noi aderenți în mișcarea revoluționară l-a avut presa. Prin caracterul său combativ, revoluționar „Sfatul Muncii”, organul mișcării sindicale din Brăila și Galați a deținut un rol de frunte între celelalte publicații din zonă, fiind purtătorul de cuvînt al intereselor vitale ale maselor și ducînd o susținută propagandă împotriva socialismului reformist, pentru demascarea demagogiei răsîndite de partidele burgheze atît în mediul urban cît și în cel rural.

Din această cauză publicația a avut mult de suferit ca urmare a măsurilor restrictive impuse de autorități. Astfel, cînd publicația la al optulea număr de apariție și-a schimbat titlatura devenind „Republica Socială”, organ socialist-comunist, Brăila—Galați, și făcea în editorialul său intitulat „Jos masca” un aspru rechizitoriu social-democrației, considerată „cea din urmă nădejde a dominației claselor bogate, chemînd muncitorimea să țină „pururea steagul socialismului comunist revoluționar, ca o călăuză întru înfăptuirea Republicii Sociale a Muncii”²⁸, cercurile conducătoare aveau să fie puternic alertate. Această stare relese din telegrama trimisă de G. G. Mîrzescu la 1 martie 1919 prefectului din județul Brăila: „De abia azi primesc tocmal al optulea număr din „Republica Socială” în care cu regret constat că în plină licență se publică articole îndemnînd la revoluție. Pe căi particulare aflu că acum de curînd titlul ziarului din Sfatul Muncii a fost transformat în titlul provocator de Republica Socială... Vă rog dar să luați îndată în mîină frînele cenzurii și în ce privește Republica Socială, care apare o dată pe săptămîină, să o cenzurați personal, cu deosebită atenție... Tot ce este apel la revoluție, tot ce poate ațîța spiritul maselor populare, trebuie suprimat. Căutați a revoca autorizația comandamentului în ce privește schimbarea titlului și puneți întreg tactul dumneavoastră pentru a face ca ziarul să apară sub vechiul titlu „Sfatul Muncii” într-un spirit de ordine și legalitate”²⁹. Măsurile cerute de ministerul de Interne nu aveau să întîrzie și deși el cerea să fie luate cu abilitate, au mers pînă acolo încît pagina era cenzurată 90% în unele numere ale ziarului³⁰.

Activitatea organizatorică și de propagandă desfășurată în rîndul oamenilor muncii din Brăila și Galați s-a dovedit fructuoasă, inițindu-se acțiuni cu caracter larg revendicativ, și politic. Ele aveau să la mare amploare la sfîrșitul lunii februarie și începutul lunii martie 1919. La 24 februarie 1919 în urma apelului lansat de conducerea organizației revoluționare din localitate, muncitorimea din Brăila a participat la o mare întrunire spre a discuta criza economică ce amenința populația orașului. Atunci s-a ales o delegație de 20 de membri care să înmîneze prefectului un memoriu cu doleanțele muncitorimii brăilene. Delegația a tratat cu autoritățile locale și cu directorul Direcției generale de aprovizionare din Capitală, dar neajungîndu-se la un rezultat concret, comisia locală a sindicatelor socialiste din Brăila a hotărît sistarea lucrului³¹. Din nou ministerului de interne i s-a adus la cunoștință de către prefect situația din Brăila, după ce autoritățile locale încercaseră unele soluții de compromis³². Prin telegrama expediată în acele zile prefectului județului, Brăila, G. G. Mîrzescu arată starea de spirit ce cuprinsese cercurile conducătoare la declanșarea acestei acțiuni revoluționare, precum și măsurile luate pentru curmarea ei. „S-a dat ordin — preciza respectivul document — chiar aseară la regimentul de călărași să rămînă pe loc pînă ce va veni un regiment de infanterie de la Buzău. Acest regiment a primit ordin de plecare aseară și sper ca pînă mîine seară să fie la Brăila. Din telegrama dumneavoastră nu-mi pot explica încă motivul grevei (. . .). E necesar, dar, dacă greva nu încetează pînă mîine seară, să procedați cu energie și să arestați pe Neagu și pe ceilalți provocatori ai grevel făcîndu-le și perchezii . . .”³³. Autoritățile locale au trecut la îmbinarea măsurilor represive cu ducerea de tratative în vederea amăgrii muncitorimii brăilene prin satisfacerea parțială a unor revendicări. Iuliu Neagu-Negulescu — căci pe el îl viza ordinul, a fost arestat la întrunirea generală a lucrătorilor de la ateliere și fabrici din 3/16 martie³⁴.

De altfel activitatea bogată a acestui militant de seamă al mișcării muncitorești nu avea cum să treacă neobservată autorităților, el fiind colaborator deja cu 22 de ani în urmă la „Mișcarea Socială” și alte publicații, întemeietor al noilor sindicate, membru în comitetul Partidului Socialist din Brăila, ales la 22 Ianuarie 1919, propagandist activ la școala socialistă de cadre, publicist prolific la „Sfatul Muncii” sau în biblioteca „Vremuri Noi”. Nici confiscarea povestirilor „Val vouă . . . !”, pe care o ordonase ministrul de

între din cauza puterilor accentuate sociale ce le conținea și nici marea sa de către forțele de reprimare, nu aveam să-i bazeze cursul revoluționar ascendent ce avea să-l ducă în comisia de organizare a congresului de făurire a P.C.R., iar în mai 1921 în secretariatul marelui forum.

Autoritățile nu au putut aplana imediat acțiunile revoluționare de la Brăila, neliniștea persistând în rindurile cercurilor conducătoare, după cum reiese dintr-o telegramă trimisă de ministrul de Interne prefectului brăilean la 11 martie 1919: „Cu toate că s-au satisfăcut cerințele muncitorilor din Brăila, arăta G. G. Mîrzescu, referindu-se evident la unele de caracter minor, ei continuă greva. Ea are un caracter politic și poate degenera în mișcare comunistă (. . .). După informațiile ce avem s-ar fi trimis agenți la Galați pentru a provoca și acolo mișcarea muncitorească și greva. Urmăriți de aproape pe acești agenți și procedați cu energie arestînd pe toți acești agenți precum și pe capii muncitorimii din Galați care ar determina asemenea greve sau mișcări muncitorești cu caracter revoluționar”³⁵.

Acțiunile revoluționare de la Brăila și Galați desfășurate la începutul anului 1919 și care aveau să fie continuate în perioada următoare s-au adăugat la „numeroase greve, mitinguri și mari manifestații în timpul cărora nu o dată masele au ajuns să stăpînească strada, au demonstrat intensificarea și caracterul organizat al luptei proletarietului, voința sa de a cuceri, pe cale revoluționară, drepturi și libertăți democratice, de a Imprema dezvoltării sociale o orientare corespunzătoare intereselor celor ce muncesc”³⁶.

NOTE

1. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înalțare a Românelor spre comunism, Editura Politică, București, 1975, p. 39.
2. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste, cuvîntări, articole, iulie 1965 — septembrie 1966, Editura Politică, București, 1968, p. 351.
3. Ion Oprea, Mișcarea muncitorească din porturile Românelor în perioada premergătoare grevei generale, în Studii, 13, 1960; N. G. Munteanu, Organizații muncitorești în orașele dunărene și în porturile românești (1918—1920), în Lucrări științifice, Institutul pedagogic Galați, 2, 1968.
4. Nicolae Iorga, Istoria Românilor, vol. X, București, 1939, p. 421.
5. Relații agrare și mișcări țărănești în România, Editura Politică, București, 1967, p. 381.
6. Criza de aprovizionare din România, București, 1919, p. 16—17.
7. „Sfatul Muncii”, organul mișcării sindicale din Brăila și Galați, an I, nr. 2, Brăila, 13 ianuarie 1919.
8. ibidem, an I, nr. 4, 27 ianuarie 1919.
9. Muzeul de istorie al R.S.R., Inv. nr. 103651
10. Muzeul de istorie al R.S.R. inv. nr. 103653
11. Ibidem
12. Ibidem
13. Arhiva Centrală Istorică, Fond Președinția Consiliului de Miniștri 77, 1920, fila 140.
14. Institutul de studii istorice și social politice de lângă C.C. al P.C.R., Crearea Partidului

- Comunist Român (Mai 1921). Lucrarea apare sub redacția: Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac, Editura Științifică, București, 1971, p. 195.
15. Ibidem, p. 185.
16. Ibidem, p. 215.
17. Ibidem, p. 215.
18. Clara Cușmir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, Mișcarea muncitorească din România. Făurirea Partidului Comunist Român, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Politică, București, 1982, p. 193.
19. „Socialismul” din 8 martie 1919.
20. „Republica Socială” fost „Sfatul Muncii”, organ socialist-comunist, an I, nr. 8, Brăila, 24 februarie 1919.
21. Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, p. 175.
22. Clara Cușmir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, op. cit., p. 193.
23. „Sfatul Muncii”, an I, nr. 9, 3 martie 1919 și nr. 3, 20 ianuarie 1919
24. „Sfatul Muncii” din 13 și 27 ianuarie 1919.
25. Clara Cușmir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, op. cit. p. 193.
26. „Sfatul Muncii”, an I, nr. 8 din 24 februarie 1919.
27. „Sfatul Muncii”, an I, nr. 7 din 17 februarie 1919.
28. „Republica Socială”, fost „Sfatul Muncii” organ socialist-comunist, an I, nr. 8, Brăila, 24 februarie 1919.
29. Muzeul de Istorie al R.S.R., inv. nr. 103654.

30. „Sfatul Muncii“, an. I, nr. 12, Brăila, 24 martie 1919.
31. „Sfatul Muncii“, an I, nr. 10 din 10 martie 1919.
32. Muzeul de Istorie al R.S.R., inv. nr. 103655

33. Muzeul de Istorie al R.S.R., inv. nr. 103656
34. „Sfatul Muncii“, an I, nr. 10 din 10 martie 1919.
35. Muzeul de Istorie al R.S.R., doc. cit.
36. Nicolae Ceaușescu, op. cit., p. 351.

REVOLUTIONARY ACTIONS AT THE LOWER DANUBE AT THE END OF 1918 AND BEGINNING OF 1919

(Summary)

The creation of the national unitary Romanian state, an outcome of our people's life-long struggle brought about important changes in the economic, social and juridical life. It also increased quite a lot the role of the working class in each and every field of activity. The revolutionary turmoil at the Lower Danube had many causes ranging from poverty and misery to the working people's lack of trust in the bourgeois parties. The local organizations of the Socialist Party struggled against them being urged by advanced ideas regarding deep democratic changes. These revolutionary ideas were upheld by workers movements.

An intense expansion and powerful organizing activity took place within the sections of the Socialist Party in the area of the Lower Danube parallel to the process of ideological clarification. These sections made a great contribution to the increase of the trade — union organization and the creation of other unions as well.

Press played an important role in our people's political education and the enlisting of new supporters of the revolutionary movement. The local newspaper „Sfatul Muncii“ issued in Brăila and Galatzi was the most important among other publications because of its militant nature. Therefore, authorities took restrictive measures.

Organizing activities and propaganda proved fruitful. Claiming and political actions were initiated which became more intense in February and March, 1919.

As several documents emitted by the Minister for Internal Affairs emphasize, the central authorities took some measures in order to hinder the more and more powerful revolutionary actions at the Lower Danube. Yet, people's struggle went on within this ample process which culminated in the creation of the Romanian Communist Party.